

Sygn. akt III AUa 1764/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Piotrowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Maria Małek-Bujak SSA Alicja Kolonko
Protokolant:	Aneta Szafruga

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania T. S. (T. S.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 6 czerwca 2012r. sygn. akt VIII U 1764/11

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu prawo do przelicznika 1,8 za 3331 (trzy tysiące trzysta trzydzieści jeden) dniówek z okresu od 1 stycznia 1988 roku do 31 stycznia 2007 roku począwszy od dnia 13 czerwca 2011 roku, a w pozostałej części oddala odwołanie.

/-/SSA M. Małek-Bujak /-/SSA E. Piotrowska /-/SSA A. Kolonko

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1764/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 6 czerwca 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach, rozpoznając odwołania ubezpieczonego T. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z dnia:

15 marca 2012 roku, 22 czerwca 2011 roku i 29 sierpnia 2011 roku w punkcie 1 umorzył postępowanie w przedmiocie odwołań dotyczących zastosowania przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej od 8 września 1981 roku do 31 października 1982 roku oraz od 1 lutego 2007 roku do 29 lutego 2012 roku, a w punkcie 2 zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób,

że przyznał ubezpieczonemu prawo do zastosowania przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej od 1 listopada 1982 roku do 31 stycznia 2007 roku począwszy od 13 czerwca 2011 roku.

Sąd Okręgowy ustalił, że T. S. w Kopalni (...) pracował od 8 września 1981 roku do 2 marca 2012 roku. Decyzją z 22 czerwca 2011 roku przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto 28 lat i 7 miesięcy okresów składkowych oraz 2 lata okresów nieskładkowych. Do 234 miesięcy zastosowano przelicznik 1,2, a przelicznik 1,8 do

53 miesięcy od 8 września 1981 roku do 31 października 1982 roku, od 1 lutego 2007 roku do 30 kwietnia 2011 roku. Kolejnymi zaskarżonymi decyzjami przelicznik 1,8 został zastosowany także do okresu od 1 maja 2011 roku do 29 lutego 2012 roku.

Z akt osobowych wynika, że ubezpieczony w okresie zatrudnienia w (...) wykonywał pracę ślusarza, operatora maszyn budowlanych, operatora sprzętu pomocniczego na odkrywce, operatora maszyn budowlanych, operatora sprzętu budowlanego, operatora sprzętu technologicznego, operatora spycharek i maszyn wieloczynnościowych na odkrywce.

Z kolei w świadectwie wykonywania pracy górniczej z 7 marca 2011 roku pracodawca podał, że ubezpieczony zajmował stanowiska:

- od 1 września 1981 roku do 14 listopada 1982 roku - rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonujący prace mechaniczne przy obsłudze, konserwacji, montażu, i demontażu koparek i zwalowarek - dział III, poz. 7 załącznika nr 3 do rozp. MPiPS z 23 grudnia 1994 roku;

- od 15 listopada 1982 roku do nadal - operator spycharek i maszyn wieloczynnościowych na odkrywce - dział III, poz. 4 załącznika nr 3 do rozp. MPiPS z 23 grudnia 1994 roku.

W spornym okresie ubezpieczony był pracownikiem:

- oddziału rs-1 od 8 września 1981 roku do 14 listopada 1982 roku z angażem ślusarza,

- oddziału rs-1 od 15 listopada 1982 roku do 30 listopada 1980 roku z angażem operatora maszyn budowlanych,

- oddziału rs- 1 od 1 grudnia 1982 roku do 30 listopada 1987 roku z angażem operatora sprzętu pomocniczego na odkrywce,

- oddziału rs-1 od 1 grudnia 1987 roku do 28 lutego 1989 roku z angażem operatora maszyn budowlanych,

- oddziału rs-1 od 1 marca 1989 roku do 31 sierpnia 1991 roku z angażem operatora sprzętu budowlanego,

- oddziału rs-1 od 1 września 1991 roku do 16 listopada 2006 roku z angażem operatora sprzętu technologicznego,

- oddziału rs-1 od 17 listopada 2006 roku do 14 stycznia 2007 roku z angażem operatora spycharek i maszyn wieloczynnościowych na odkrywce.

Eksploracja w odkrywkowej kopalni węgla brunatnego odbywa się w ten sposób,

że we wkopie są poziomye robocze nadkładowe i węglowe, urabianie węgla lub nadkładu odbywa się przez urabianie ściany, która jest podzielona na tarasy. Zasadniczy proces urabiania jest wykonywany przez koparki wieloczynnościowe nadkładowe i węglowe, które urabiają ścianę za pomocą koła czerpakowego poruszając się ruchem okrężnym po łuku.

W procesie urabiania uczestniczą także spycharki - pracują one bezpośrednio w ścianie

i poruszają się po tarasie urabianej ściany. Spycharki zaopatrzone w pług urabiają kamienie

ze ściany, są one elementem urobku. Kamienie spadają i są hałdowane przez spycharki. Na poziomach roboczych - zarówno węglowych jak i nadkładowych poziom roboczy utworzony jest z węgla lub nadkładu. Występujące na nim kamienie są elementem urobku i są one podpychane pod koło czerpakowe przez spycharki. Spycharki pracują także na zwałowisku. Główny proces zwałowania jest wykonywany przez zwałowarki. Poruszają się one po poziomie roboczym utworzonym ze zwałowanego nadkładu. Zadaniem spycharek jest wyrównywanie zwałowanego materiału. Ponadto zarówno w rejonie koparek wielonaczyniowych jak i zwałowarek spycharki wykonują pługiem zagłębienie w nadkładzie lub węglu, z którego utworzony jest poziom roboczy. Zagłębieniem tym spływa woda. Ponadto wyrównują pługiem poziomy robocze celem umożliwienia dojazdu do maszyny podstawowej i nie są to obiekty inżynieryjne ani budowlane.

Na oddziale rs-1 ubezpieczony wykonywał pracę spycharkami. Według charakterystyki stanowiska pracy prace są wykonywane na terenie całej odkrywki i zwałowiska, a zadaniem operatora jest wykonywanie niwelacji terenu w obrębie maszyn podstawowych, przemieszczanie mas ziemi w rejonie zabierki, roboty udostępniające i oczyszczające urobek do eksploatacji, wypychanie kamieni i skał z zabierki maszyn podstawowych, wymiana gruntu pod koparką i zwałowarką, wykonywanie pochylni zjazdowych i dróg transportowych i dojazdowych do maszyn podstawowych, osiowanie przenośników, prace przy transporcie maszyn podstawowych, rowy odwadniające na poziomach roboczych koparek, obróbka studni odwadniających w zabierce koparki.

Praca ubezpieczonego polegała głównie na urabianiu węgla lub nadkładu ze ściany. Była ona wykonywana spycharką poruszającą się po tarasie ściany. Ubezpieczony wykonywał także pracę przy odcinaniu studni. Studnia ma postać rury umieszczonej w pokładzie węgla lub nadkładu. Wraz z postępem prac koparki wielonaczyniowej zostaje ona odkryta. W jej rejonie urabiania nie prowadzi koparka wielonaczyniowa z uwagi na niebezpieczeństwo uszkodzenia podestów i przekładni. W takim rejonie urabianie jest prowadzone przez spycharki. Następnie pracownicy oddziału odwodnieniowego ucinają studnię. Ubezpieczony wykonywał także zagłębienia w spągu węglowym lub nadkładowym aby mogła odpłynąć woda, wyrównywał spąg, co umożliwiało dojazd do maszyn podstawowych - koparki i zwałowarki, podpychał także urobek pod koło czerpakowe i brał udział przy przesuwaniu członów przenośnika przesuwnego.

Kwestią zatrudnienia ubezpieczonego zajmowała się Komisja Weryfikacyjna, która z posiedzenia swojego sporządziła protokół. Komisja na podstawie przesłuchania świadków i ubezpieczonego ustaliła, że w okresie od 15 listopada 1982 roku do 14 stycznia 2007 roku ubezpieczony przez 5562 dniówki stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował jako operator spycharek i maszyn wieloczynnościowych na odkrywce i w związku z tym pracodawca ubezpieczonego wystawił 17 maja 2011 roku świadectwo wykonywania pracy górniczej.

W ocenie Sądu charakterystyka stanowiska pracy ubezpieczonego nie opisywała szczegółowo rodzaju pracy wykonywanej przez ubezpieczonego, nie podawała w którym miejscu ubezpieczony wykonywał pracę. Charakterystyka ta jedynie ogólnie przedstawiała zakres obowiązków operatora spycharki. Ponadto w charakterystyce podano, że ubezpieczony zajmował się budową dróg dojazdowych, kopaniem rowów odwodnieniowych. Sformułowania te mogą sugerować, że są to obiekty budowlane. Faktycznie wykonanie ich polega jedynie na przejechaniu po węglu lub nadkładzie znajdującym się na poziomie roboczym - wynika to z oględzin i przesłuchania stron. Praca spycharki przy odcinaniu studni faktycznie polega na urabianiu węgla lub nadkładu w rejonie studni. W charakterystyce stanowiska pracy nie podano, że jedynym materiałem, z którym ma do czynienia operator spycharki jest węgiel lub nadkład. Przepychane masy ziemi, kamienie podpychane pod koło czerpakowe są elementem urobku i podpychając je spycharka uczestniczy przy urabianiu, co wynika z oględzin.

W oparciu o dokonane ustalenia Sąd I instancji uznał, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Mając na względzie treść art. 51 ust. 1 oraz art. 50d ustawy z dnia 17 grudnia 1998r.

o emeryturach rentach z FUS Sąd I instancji wskazał, że spór dotyczy ustalenia, czy praca ubezpieczonego była pracą przodkową i odnosiła się do stanowisk, o których mowa w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczalnej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty.

Sąd Okręgowy wskazał, że przepisy nie definiują pojęcia przodka i pracy przodkowej, a z powołanych wyżej przepisów wynika, że praca przodkowa musi być pracą na stanowisku wymienionym w załączniku nr 3 do powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994r., bowiem szczegółowo wymieniono w nim, jakie prace są pracami przodkowymi.

Z rozporządzenia wynika, że prace przodkowe dotyczą miejsca, w którym dokonuje się wydobycia kopaliny i zwałowania.

Stąd w ocenie Sądu I instancji postępowanie dowodowe dało podstawy do zmiany zaskarżonej decyzji.

Kwalifikując daną pracę za pracę przodkową w pierwszej kolejności należy mieć na uwadze przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS - art. 50d. Natomiast rozporządzenie MPiPS z 23 grudnia 1994 roku ma charakter uściślający.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że przodek to miejsce wydobywania kopaliny oraz zwałowania. Podzielając stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 5 maja 2011 roku, sygn. akt I UK 395/10 (niepublikowany) stwierdzić należy, że na tle definicji pracy w przodkach - nie chodzi o jakąkolwiek pracę przy „maszynach urabiających, ładujących i transportujących” lecz tylko o pracę, która polegała na „montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach” i takiej pracy ubezpieczony nie wykonywał.

Z definicji ustawowej wynika, że praca przodkowa to praca bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku, zatem można uznać za pracę przodkową urabianie ze ściany węgla i nadkładu. Pracą przodkową jest także praca polegająca na urabianiu węgla lub nadkładu w rejonie studni poprzedzająca jej odcięcie jak i praca przy podpychaniu członów przenośnika bezpośrednio łączącego się z koparką wielonaczyniową i stacji zwrotnych, ponieważ jest to praca przy montażu maszyny urabiającej w przodku.

Organ rentowy w zaskarżonych decyzjach uznawał, że praca górnicza wykonywana przez ubezpieczonego w okresie od 8 września 1981 roku do 31 października 1982 roku i od 1 lutego 2007 roku do 29 lutego 2012 roku jest pracą przodkową, w tej części zatem roszczenie ubezpieczonego było zaspokojone i postępowanie podlegało umorzeniu na podstawie art. 477 k.p.c.

W pozostałej części Sąd uznał odwołania za zasadne i zmienił zaskarżone decyzje na podstawie art. 477 § 2 k.p.c.

Apelację od wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w punkcie 2, przyznającym ubezpieczonemu prawo do przelicznika górniczego 1,8 do okresu zatrudnienia od 1.11.1982r. - 31.01.2007r., zarzucił mu naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów (art.233 kpc) w ten sposób, że pracę operatora maszyn pomocniczych uznano za pracę górniczą przodkową dającą uprawnienia do przelicznika 1,8.

W oparciu o powyższy zarzut apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podniósł, że Sąd I instancji opierając się na zeznaniach odwołującego i powołanych przez niego świadków oraz na protokołach komisji weryfikacyjnej i zaświadczeniu (...) uznał, że odwołujący się w okresie od

1 listopada 1982 roku do 31 stycznia 2007 roku wykonywał pracę górniczą przodkową, co dało to ubezpieczonemu prawo do zastosowania do tego okresu zatrudnienia przelicznika 1,8 w miejsce zastosowanego przez ZUS przelicznika 1,2.

Z akt osobowych ubezpieczonego wynika, że w spornym okresie wykonywał prace operatora maszyn budowlanych, operatora sprzętu pomocniczego na odkrywce, operatora maszyn budowlanych, operatora sprzętu budowlanego, operatora sprzętu technologicznego,

a według charakterystyki stanowiska pracy przesłanej przez pracodawcę ubezpieczonego prace operatora spycharki są wykonywane na terenie całej odkrywki i zwałowiska, przy czym zadaniem operatora jest wykonywanie niwelacji terenu w obrębie maszyn podstawowych, przemieszczanie mas ziemi w rejonie zabierki, wymiana gruntu pod koparką i ładowarką, roboty udostępniające i oczyszczające urobek do eksploatacji, wypychanie kamieni i skał z zabierki maszyn podstawowych, wykonywanie pochylni zjazdowych i dróg transportowych i dojazdowych do maszyn podstawowych, osiowanie przenośników, prace przy transporcie maszyn podstawowych, rowy odwadniające na poziomach roboczych koparek i obróbka studni odwadniających w zabierce koparki.

Sąd ustalił, że ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym zakresie czasu pracy prace przodkowe przy czym w ocenie apelującego tylko część z tych prac była pracami przodkowymi.

W ocenie organu rentowego nie można uznać za prace przodkowe prace przy urabianiu i zwałowaniu urobku i prac przy odcinaniu studni. Kamienie i skały nie są też urobkiem w kopalni węgla brunatnego.

Pracodawca ubezpieczonego podał, że ubezpieczony był operatorem spycharki gąsienicowej pracującej w sąsiedztwie maszyn wydobywających urobek, był operatorem maszyn pomocniczych.

Ubezpieczony niewątpliwie zatem wykonywał pracę na odkrywce, ale nie była to praca przodkowa, gdyż praca ubezpieczonego przynajmniej w części była wykonywana poza przodkiem.

Stanowisko operatora maszyn pomocniczych lub operatora maszyn budowlanych nie figuruje w załączniku numer 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej

z 23 grudnia 1994 roku, w którym wymieniono stanowiska, na których wykonuje się w kopalniach węgla brunatnego pracę przodkową, przy czym w sprawie o sygn. III AUa 130/11 Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 17 sierpnia 2011 roku podzielił poglądy organu rentowego.

Sąd Apelacyjny, uzupełniając postępowanie dowodowe dopuścił dowód z przesłuchania świadka M. P. - Zastępcy Dyrektora ds. Górniczych (...), na okoliczność charakteru pracy wykonywanej przez ubezpieczonego, który podtrzymał w całości zeznania złożone w sprawach o sygn. III AUa 1952/12 i III AUa 1127/12 i zeznał, że przez pewien okres pracowników oddziałów zakładu sprzętu technologicznego i transportu nie obejmował dodatek stykowy, mimo że pracowali stykowo, ale bezpośrednio nie obsługiwali układu KTZ. Dowód na taką decyzję powinien znajdować się w aktach w kopalni. Było to związane ze zmianą definicji dodatku stykowego.

Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z wykazu dniówek stykowych ubezpieczonego za okres od 1 stycznia 1988 roku do końca lutego 1998 roku i wykazu pracy w godzinach nadliczbowych za okres od marca 1998 roku do marca 2012 roku, przy czym ustalono,

że przed rokiem 1988 dla pracowników Oddziałów RS sporządzano odrębne kartoteki płacowe, które nie zawierały rozbicia na poszczególne składniki, a dodatek stykowy przysługiwał i był wypłacany tym pracownikom oddziałów RS, którzy dokonywali podmiany na stanowisku pracy przy urządzeniach układu KTZ (koparka - taśmociąg - zwałowarka) w ruchu (pismo (...)) z dnia 11 lipca 2013 roku, k. 76 - 78 a.s.).

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 10 września 2013 roku ubezpieczony - odnosząc się do wykazu dniówek stykowych oświadczył, że od marca 1996 roku do grudnia 1996 roku przebywał na zwolnieniu lekarskim w związku z wypadkiem przy pracy, a w związku

ze skutkami tego wypadku w 1997 roku na zwolnieniu lekarskim przebywał od maja do grudnia a następnie w styczniu 1998 roku. Ilość godzin nadliczbowych w 2007 roku - od lipca wiąże się ze zmianą systemu pracy czterobrygadowego na dwuzmianowy. Stanowisko zostało to samo - pozostał operatorem spycharki pracując w przodku ale w większości z brygadami remontowymi. Jeżeli chodzi o ilość godzin nadliczbowych w pozostałych latach ubezpieczony oświadczył, że nie wszystkie godziny nadliczbowe były odnotowywane, trzeba było samemu dopilnować odnotowania. Nadto podkreślił, że w jego przypadku praca stykowa oznaczała tylko pracę w przodku pod maszynami podstawowymi chociaż nie zawsze dniówki stykowe były odnotowywane.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Po uzupełnieniu postępowania dowodowego apelacja organu rentowego okazała się częściowo uzasadniona. Na podstawie zebranego w sprawie, w obu instancjach, materiału dowodowego można stwierdzić bez naruszenia zasady z art. 233 kpc, że w okresie od

1 stycznia 1988r. do 31 stycznia 2007r. ubezpieczony wykazał pracę w wymiarze półtorakrotnym w ilości 3.331 dniówek.

Sąd Apelacyjny uznał, że załączone do pisma procesowego (...) S.A. Oddz. (...) B. z dnia 16.07.2013r. (k. 76-78 a.s.) wykazy dniówek „stykowych” od stycznia 1988r. do lutego 1998r. oraz dowody w postaci zeznań świadka M. P. (k. 71-72 a.s.) oraz zeznania tego świadka w sprawach

o sygn. akt III AUa 1952/12 i III AUa 1127/12, a także dowody z zeznań świadków

i przesłuchania stron przeprowadzone przez Sąd I instancji pozwalają na uznanie,

że odnotowanie przez pracodawcę tzw . dniówki stykowej dowodzi, że odwołujący pracujący na stanowiskach określanych: operator sprzętu pomocniczego, operator maszyn budowlanych, operator sprzętu technologicznego - w istocie wykonywał pracę określoną w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23.12.1994r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty. Niezależnie bowiem od nazwy stanowiska, operatorzy koparek jednonaczyniowych i spycharek pracujący „stykowo” wykonywali swoją pracę w przodku, w bezpośrednim sąsiedztwie maszyn podstawowych - wydobywczych uczestnicząc w procesie urabiania i ułatwiając proces wydobywania. Po 1 marca 1998r. kopalnia nie odnotowywała już dniówek „stykowych”, lecz tylko ilość nadgodzin w danym miesiącu. Zgodnie z informacją pracodawcy (k. 76 a.s.)

w okresie wcześniejszym dniówki stykowe rozumiane jako przodkowe nie były odnotowywane. Godziny nadliczbowe nie mogą zostać uznane za potwierdzenie pracy

w przodku, bowiem sprzęt technologiczny w postaci koparek i spycharek pracował w całym układzie KTZ, na całej odkrywce, zatem praca operatorów takiego sprzętu choć uznana

za pracę górniczą z przelicznikiem dla górników kopalń węgla brunatnego wynoszącym

1,2 nie jest automatycznie zaliczana jako praca wymieniona w powołanym załączniku nr 3 do rozporządzenia.

Decydujące dla przyznania przelicznika górniczego 1,8 jest uznanie, że górnik kopalni węgla brunatnego wykonywał pracę „w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach”. Pojęcie „inne prace przodkowe” odnosi się do prac pomocniczych przy bezpośrednim i zasadniczym procesie produkcyjnym zakładu górniczego, czyli urabianiu i wydobywaniu kopaliny. W związku

z powyższym istotne jest precyzyjne ustalenie konkretnie wykonywanej pracy w czasie każdej ocenianej dniówki. Materiał dowodowy zebrany w niniejszej sprawie nie pozwolił na jednoznaczne ustalenie, czy w pozostałych okresach, to jest do 31.12.1987r. i po 1.03.1998r. ubezpieczony istotnie wykonywał pracę w przodku. Dowody z zeznań świadków i zeznania ubezpieczonego nie dają jednoznacznej podstawy do stwierdzenia, czy ubezpieczony w tych okresach

wykonywał pracę w przodku i ewentualnie w jakim wymiarze, a zatem apelacja wymagała częściowego uwzględnienia poprzez zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 2 na mocy art. 386 § 1 kpc.

/-/SSA M. Małek-Bujak /-/SSA E. Piotrowska /-/SSA A. Kolonko

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM